

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Tien voorbeeldinterventies Kansenaanpak PO, Amsterdam

Thieme, A.-M.; Glazenborg, A.; Andringa, S.; Kuiken, F.

Publication date

2020

Document Version

Final published version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Thieme, A.-M., Glazenborg, A., Andringa, S., & Kuiken, F. (2020). *Tien voorbeeldinterventies Kansenaanpak PO, Amsterdam*. Universiteit van Amsterdam.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Tien voorbeeldinterventies

Kansenaanpak PO, Amsterdam

Anne-Mieke Thieme
Anna Glazenborg
Sible Andringa
Folkert Kuiken

November 2020

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

Inhoud

Inleiding	5
1. Woordenschatonderwijs	7
2. Individuele begeleiding in groep 3 en 4	9
3. Begrijpend lezen in de bovenbouw	12
4. Leerlab	14
5. Een taalrijke omgeving in de zaak- en creatieve vakken	19
6. Gebruik van de schoolbibliotheek verhogen	21
7. Leerkrachtondersteuning	24
8. Professionalisering	26
9. Uitbreiding ondersteuning ib-ers en onderwijsassistent	28
10. Ouderbetrokkenheid	31
Referenties	34

Inleiding

De gemeente Amsterdam faciliteert scholen bij het bestrijden van kansenongelijkheid tussen leerlingen in het basisonderwijs. In de afgelopen drie jaren (schooljaar 2018-19, 2019-20 en 2020-21) konden scholen daartoe een aanvraag indienen in het kader van de Kansenaanpak Primair Onderwijs, op voorwaarde dat een school minstens 10% van deze zogeheten doelgroepleerlingen bevat. Als criterium voor een doelgroepleerling geldt dat de ouders/verzorgers een opleiding hebben van mbo-2 of lager of een gezinsinkomen onder het bijstandsniveau. Scholen ontvangen op jaarbasis € 800 per doelgroepleerling.

In de afgelopen drie schooljaren is aan respectievelijk 184, 183 en 175 scholen een Kansenaanpaksubsidie toegekend voor in totaal zo'n 15.000 tot 16.000 leerlingen per jaar. De scholen genieten een grote vrijheid bij de besteding van de toegekende gelden, zodat zij maatwerk kunnen leveren voor de leerlingen op hun school. De monitoring van het project wordt uitgevoerd door de Universiteit van Amsterdam.

Bij de monitoring zijn enkele opvallende zaken naar voren gekomen. Enerzijds zien we grote verschillen tussen de scholen wat betreft de keuze van de onderwijsinterventies, de vorm waarin deze worden gegoten, de manier van uitvoering en de leerlingen op wie de interventies worden gericht. Anderzijds constateren we in drie achtereenvolgende jaren dat sommige onderwerpen en vormen van interventies zich in een grotere populariteit mogen verheugen dan andere. Scholen blijken vooral in te zetten op verlengde leertijd, woordenschat, lezen, ouderbetrokkenheid, onderwijsassistentie en deskundigheidsbevordering. Daarnaast zien we de nodige verschillen tussen scholen wat betreft de selectie van de doelgroepleerlingen, de mate van gedetailleerdheid waarmee doelstellingen worden beschreven en de volledigheid waarmee van de leeropbrengsten verslag wordt gedaan.

Dit was de reden om een aantal interventies te beschrijven, die als voorbeeld kunnen dienen bij de keuze en vormgeving van de interventies. De hierboven genoemde onderwerpen ontbreken daarbij niet. Deze voorbeeldinterventies zijn geschreven voor fictieve scholen, maar zijn gebaseerd op interventies zoals we die de afgelopen jaren zijn tegengekomen. De stappen in de beschrijving van de interventies zijn steeds dezelfde en komen overeen met stappen die bij regulier taalbeleid kunnen worden doorlopen:

1. Probleemstelling: de school signaleert een probleem en besluit daar iets aan te doen.
2. Aanpak: de school reflecteert op het probleem en bedenkt wat daaraan gedaan kan worden, hoe dat kan en wie daarbij betrokken moet worden.
3. Doelstelling: de school stelt doelen op die aan het eind van het jaar behaald moeten worden.
4. Activiteiten: de school legt vast welke activiteiten ondernomen moeten worden om de vastgestelde doelen te behalen.

5. Evaluatie: de school evalueert aan het eind van het schooljaar of de gestelde doelen zijn behaald en wat eventuele vervolgacties moeten zijn.

Hoewel de beschrijving van sommige voorbeeldinterventies is toegespitst op een bepaalde groep (bijvoorbeeld onder-, midden- of bovenbouw), zijn de voorbeelden in vrij algemene termen beschreven, zodat ze met enige aanpassingen ook voor andere groepen of in andere settings toepasbaar zijn. De interventies moeten dus met een zekere flexibiliteit worden gelezen, waarbij nadere afstemming nodig zal zijn op de specifieke populatie van een bepaalde school. Wat daarbij in alle gevallen nooit uit het oog mag worden verloren is de trits doelstelling – interventie – evaluatie. Hoe specifieker en gedetailleerder daaraan aandacht wordt besteed, hoe beter.

We hopen met deze voorbeeldinterventies een bijdrage te leveren aan het stimuleren van gelijke kansen voor leerlingen in het basisonderwijs en wensen alle betrokkenen daarbij veel succes.

Voorbeeldinterventie 1

‘Woordenschatonderwijs’

Wat is het probleem?

Omdat leerlingen op de school instromen met erg uiteenlopende taalniveaus en woordenschatkennis, wil de school extra gaan inzetten op het woordenschatonderwijs bij de kleuters en in de middenbouw. De school maakt gebruik van de didactiek van ‘Met woorden in de weer’, maar de groepsleerkrachten in de lagere groepen blijken in de praktijk weinig gebruik te maken van deze aanpak. De leerkrachtondersteuner heeft veel ervaring met deze didactiek en wil de leerkrachten voor wie dat nodig is gaan bijscholen. Op die manier kan het budget dat voor het woordenschatonderwijs is uitgetrokken direct aan de leerlingen worden besteed.

Wat wil de school?

Aan het eind van de zomervakantie zullen de leerkrachten van groep 1 tot en met 5 drie dagen bijeenkomen om samen te evalueren hoe het woordenschatonderwijs in de lagere groepen er nu voor staat en wat er beter kan. Tijdens deze drie dagen zal de leerkrachtondersteuner de groepsleerkrachten bijscholen over de didactiek van ‘Met woorden in de weer’. De ib’er, tevens taalcoördinator, zal daarnaast uitleg geven over effectief woordenschatonderwijs. Voor de kleuters zal er gebruik worden gemaakt van de Basiswoordenlijst Amsterdamse Kleuters (BAK), die 3000 woorden bevat voor kinderen uit groep 1 en 2. Voor oudere kinderen wordt gebruik gemaakt van Digiwak (www.digiwak.nl), ene digitaal woordenschatprogramma met ruim 9000 woorden voor leerlingen uit groep 3 tot en met 8, gebaseerd op de Woordenlijst Amsterdamse Kinderen (WAK). In lijn met wetenschappelijke inzichten zullen de thuishalen van kinderen betrokken worden bij het woordenschatonderwijs en het taalonderwijs in het algemeen.

Wat zijn de doelen?

De school beoogt met de interventie de volgende doelen te behalen:

1. 80% van de leerlingen in groep 3 tot en met 5 maakt een grotere halfjaarlijkse groei door op de LVS-toets woordenschat dan gemiddeld;
2. de klassengemiddelden op de LVS-toetsen woordenschat gaan in één schooljaar in de onder- en middenbouw met ten minste een half niveau omhoog;
3. leerkrachten van onder- en middenbouw passen de didactiek van ‘Met woorden in de weer’ toe in de les;
4. groepsleerkrachten zien dat leerlingen in onder- en middenbouw meer durven te vertellen in de kring en met meer zelfvertrouwen spreken, lezen en schrijven;
5. groepsleerkrachten geven aan dat ze de thuistaal van de leerlingen vaker bij de (taal)les betrekken;
6. groepsleerkrachten constateren dat kinderen zich meer op hun gemak voelen en zich meer gewaardeerd voelen als ze hun thuistaal mogen inzetten.

Welke activiteiten worden ondernomen?

Vorbereiden bijscholing woordenschatonderwijs

De ib'er/taalcoördinator en leerkrachtondersteuner verdiepen zich verder in de didactiek van 'Met woorden in de weer' en bereiden de evaluatiebijeenkomst en bijscholing voor.

Bijscholing woordenschatonderwijs

Aan het begin van het schooljaar wordt met de ib'er, onderwijsassistent en leerkracht-ondersteuner een driedaagse georganiseerd voor de leerkrachten van groep 1 tot en met 5 over het woordenschatonderwijs in de lagere groepen. Daarbij komt ook het betrekken van thuishalen bij het (taal)onderwijs aan bod.

Toepassen van nieuwe inzichten in het (woordenschat)onderwijs

De leerkrachten van groep 1 tot en met 5 passen de didactiek van 'Met woorden in de weer' toe in de les. Ze besteden elke dag bij elk vak aandacht aan taal en aan de thuishalen van de leerlingen.

Halfjaarlijkse evaluatiebijeenkomst taalonderwijs

In drie groepen (kleuters, middenbouw, bovenbouw) zal elk half jaar een evaluatiebijeenkomst plaatsvinden over het taalonderwijs in het algemeen en het woordenschat-onderwijs in het bijzonder. Hierin worden ervaring uitgewisseld, problemen en uitdagingen besproken en tips gedeeld. Bijzondere aandacht zal er zijn voor het betrekken van de thuishalen van de leerlingen bij de lessen. Hierbij zijn ook de onderwijsassistent, de leerkrachtondersteuner en de ib'er aanwezig.

Bijeenkomst herziening taalbeleidsplan

Elk jaar komen alle medewerkers van de school bijeen om het taalonderwijs te evalueren, ideeën te bundelen en het taalbeleidsplan te herzien. Daarbij worden de uitkomsten van de halfjaarlijkse evaluatiebijeenkomsten meegenomen.

Hoe worden de doelen geëvalueerd?

Een half jaar na de training worden evaluatiebijeenkomsten georganiseerd per bouw, waarin leerkrachten ervaringen uitwisselen, vertellen waar ze nog tegenaan lopen en elkaar tips geven. Daarna komen elk halfjaar de leerkrachten van alle bouwen samen met de onderwijsassistent, leerkrachtondersteuner en ib'er om het taalonderwijs te evalueren en bespreken. Aan het eind van het schooljaar komen alle medewerkers bijeen om de resultaten en ideeën te bundelen en het taalbeleidsplan bij te stellen.

Voorbeeldinterventie 2

‘Individuele begeleiding in groep 3 en 4’

Wat is het probleem?

De school heeft te maken met een groeiende groep doelgroepleerlingen in de lagere klassen, in het bijzonder wat betreft het vergroten van het zelfvertrouwen van de leerlingen door het verbeteren van hun taalvaardigheid. De school vindt het van groot belang dat individuele begeleiding breed wordt vormgegeven, zoals in de Wet op het Basisonderwijs, artikel 8.2 staat: “Het onderwijs richt zich in elk geval op de emotionele en de verstandelijke ontwikkeling, en op het ontwikkelen van creativiteit, op het verwerven van noodzakelijke kennis en van sociale, culturele en lichamelijke vaardigheden” (PO-raad, 2017, p. 7).

Wat wil de school?

De individuele begeleiding bestaat uit pre-teaching en re-teaching. Daarnaast wordt er gewerkt aan het zelfvertrouwen, de zelfredzaamheid en de creativiteit van de leerling. Leerlingen worden aangespoord om zich ook na school bezig te houden met de taalontwikkeling door bijvoorbeeld boeken te lenen bij de schoolbibliotheek. Bij de individuele begeleiding van NT2-leerlingen wordt gewerkt volgens het meerjarenmodel van de PO-raad (2017). Daarbij ligt eerst de nadruk op de Dagelijkse Algemene Taalvaardigheid (DAT), veiligheid en een intensief NT2-traject, waarna de focus langzaam wordt verlegd naar de ontwikkeling van Cognitief Academische Taalvaardigheden (CAT), minder individuele begeleiding en meer differentiatie binnen de les. Er is bij deze leerlingen veel aandacht voor *scaffolding*: taalsteun, niet alleen bij het vak taal, maar ook bij de zaakvakken. In de les wordt de taalachtergrond van meertalige leerlingen positief ingezet, door hun te vragen om af en toe dingen te verwoorden in de eigen taal en om over de eigen taal te vertellen. Voorafgaand aan het individuele begeleidingstraject dient een gesprek plaats te vinden met de leerling en de ouders, indien nodig met informele tolken (broers en zussen, andere ouders). De individuele begeleiding wordt verzorgd door de remedial teacher en een onderwijsassistent, die een extra opleiding special educational needs/NT2 heeft gevolgd of gaat volgen.

Wat zijn de doelen?

Met de individuele begeleiding van doelgroepleerlingen wil de school de volgende doelen behalen:

1. leerlingen maken een grotere halfjaarlijkse groei door op hun achterstandsgebieden in het LVS dan gemiddeld (bijvoorbeeld bij lezen en woordenschat);
2. over één jaar is minstens 50% van de doelgroepleerlingen één niveau omhooggegaan bij de relevante LVS-toetsen;
3. leerkrachten signaleren meer zelfvertrouwen en eigen initiatief (bijvoorbeeld blijktens de leerlingvragenlijst van Viseon);

4. 50% van de leerlingen haalt de tussendoelen van het SLO en het Expertisecentrum Nederlands (SLO & Expertisecentrum Nederlands, n.d.).

Welke activiteiten worden ondernomen?

Aanstelling van een onderwijsassistent

De school start met de aanstelling van een onderwijsassistent: iemand die zich kan vinden in de visie van de school en zo mogelijk met ervaring in de begeleiding van de doelgroep. Indien de onderwijsassistent niet over de gewenste ervaring beschikt, wordt deze in de gelegenheid gesteld een cursus/opleiding te volgen op het gebied van special educational needs/NT2. De remedial teacher werkt de onderwijsassistent in en zorgt ervoor dat deze zelfstandig aan de slag kan.

Selectie van doelgropleerlingen

De groepsleerkrachten van groep 3 en 4 maken een selectie van de leerlingen die (extra) individuele begeleiding nodig hebben met inachtneming van de volgende criteria:

- de leerling heeft een NT2-achtergrond, of
- de leerling behaalt een D of een E op de LVS-toetsen lezen, spelling of woordenschat.

Contact met ouders

Er wordt contact gelegd met de ouders van de leerlingen die in aanmerking komen voor individuele begeleiding. Dit gebeurt door middel van een brief aan de ouders en een telefonische toelichting daarop, zo mogelijk in de taal van de ouders met behulp van een (informele) tolk.

Intakegesprek

Zo snel mogelijk wordt met ouders en leerling een intakegesprek gevoerd. Hierin wordt uitgelegd wat de extra individuele begeleiding inhoudt, naast informatie over (meer)talige opvoeding en het gebruik van de schoolbibliotheek.

Vastleggen van leerdoelen en planning

De remedial teacher en/of de onderwijsassistent stellen leerdoelen en een planning op per leerling. Naast de algemene doelen kunnen per leerling specifieke persoonlijke doelen worden opgesteld.

Individuele begeleiding geven

De remedial teacher en de onderwijsassistent geven elk individuele begeleiding aan leerlingen die zijn geselecteerd volgens de leerdoelen en de planning.

Maandelijks overleg

Elke maand vindt er een overleg plaats tussen de groepsleerkracht, de remedial teacher en de onderwijsassistent over de voortgang van de leerling. Hierin wordt besproken hoe het gaat, wat er op de planning staat en hoe er zo nodig bijgestuurd kan worden.

Aandacht voor taalachtergrond van de leerlingen

In de reguliere les in groep 3 en 4 wordt extra aandacht besteed aan de taalachtergrond van de leerlingen, in het bijzonder van de leerlingen die individuele begeleiding krijgen. Dit om hun zelfvertrouwen te vergroten en om te laten zien dat diversiteit meerwaarde heeft. Leerlingen wordt gevraagd om wat te vertellen over hun taalachtergrond en om dingen in hun moedertaal te benoemen. Zo zien ook andere leerlingen dat meertaligheid interessant is en dat deze leerlingen wat bijzonders bij te dragen hebben.

Schoolbibliotheek

Leerlingen worden gewezen op de schoolbibliotheek en aangespoord om daarvan gebruik te maken.

Hoe worden de doelen geëvalueerd?

Aan het eind van het schooljaar evalueren de remedial teacher en de onderwijsassistent in hoeverre de leerlingen hun leerdoelen hebben behaald. Op basis van de evaluatie van deze evaluatie vinden er gesprekken plaats met de ouders/verzorgers en de leerlingen. Er wordt besproken hoe de individuele begeleiding is gelopen, wat voor groei de leerlingen hebben laten zien en of er nog aandachtspunten zijn. Aan de ouders wordt gevraagd hoe zij het hebben ervaren, of ze aan de slag zijn gegaan met (meer)talig opvoeden en het stimuleren van de taalontwikkeling en of zij hier nog vragen over hebben. De evaluatie wordt in een teamvergadering besproken.

Voorbeeldinterventie 3

‘Begrijpend lezen in de bovenbouw’

Wat is het probleem?

In de bovenbouw blijven de scores op taalvaardigheid laag, vooral in groep 7. Het gemiddelde schommelt tussen een hoge C en een lage B (zie onderstaande tabel).

Afwijkende groepsgemiddelden LVS-toetsen taal in de bovenbouw bij de M-toetsen

LVS	Groep 6	Groep 7	Groep 8
Begrijpend lezen	C	Lage C	C
Woordenschat	Lage C	C	Hoge C
Spelling	B	Hoge C	Lage B

Wat wil de school?

De school wil met ingang van het nieuwe schooljaar in groep 6, 7 en 8 meer tijd besteden aan taal en de leerlingen meer laten lezen, in totaal 12 uur per week. Daarbij gaat het vooral om begrijpend lezen aan de hand van de reguliere taalmethode (*Taal Actief*) en om veel vrij lezen. De leerkrachten willen minder inzetten op het aanleren van leesstrategieën, omdat er nog onduidelijkheid bestaat over de effectiviteit daarvan. Het decoderen en de vloeiendheid van lezen willen ze verbeteren door de leerlingen veel te laten lezen. Ook om de leesmotivatie te bevorderen mogen de leerlingen veel vrij lezen. De leerkrachten gaan ook elkaars lessen observeren voor tips en inspiratie. Er wordt les gegeven volgens het principe van interactief taalonderwijs (Expertisecentrum Nederlands, n.d.).

Wat zijn de doelen?

De school heeft vier concrete doelen geformuleerd:

1. de leerkrachten voelen zich bekwaam in het geven van goed onderwijs op het gebied van begrijpend lezen;
2. de leerlingen hebben meer plezier in lezen, zoals vastgesteld door de leerkracht;
3. de groepsgemiddelden in groep 6 blijven op niveau;
4. de groepsgemiddelden gaan in groep 7 en 8 binnen een jaar met een half niveau omhoog.

Welke activiteiten worden ondernomen?

De leerkrachten besteden in de bovenbouw per week minstens 12 uur per week aan taal, begrijpend lezen en vrij lezen volgens de nieuwe inzichten. Daaronder valt de taalles, begrijpend lezen, het vrij lezen en het voorlezen. De leerkrachten maken gebruik van de reguliere methode *Taal actief*. Bij begrijpend lezen worden lange teksten in een context aangeboden en wordt er aandacht besteed aan kennis van verschillende thema's, zodat leerlingen de teksten beter begrijpen en kunnen plaatsen. Er is veel tijd om vrij te lezen (Leesmonitor, 2020).

Hoe worden de doelen geëvalueerd?

Na een half jaar evalueert de ib'er, na overleg met de groepsleerkrachten, of de doelen zijn behaald. De evaluatie wordt in een teamvergadering besproken.

Voorbeeldinterventie 4

'Leerlab'

Wat is het probleem?

De school heeft vorig jaar een leerlab ingesteld, waarin tweemaal per week in twee klassen na schooltijd een uur wordt gewerkt aan taalvaardigheid op een speelse en creatieve manier, met een focus op creatief schrijven en lezen. Probleem hierbij was dat zich hiervoor relatief weinig leerlingen hadden aangemeld en dat er sprake leek te zijn van zelfselectie bij de leerlingen. Bij de school bestond ook twijfel over het naschoolse karakter van het leerlab, vanwege het gebrek aan energie en motivatie van leerlingen aan het eind van de middag. Ook was het belastend voor de betrokken leerkrachten, die minder tijd overhielden voor nakijken, het voorbereiden van lessen en het bijhouden van de voortgang van leerlingen.

Wat wil de school?

Omdat uit onderzoek is gebleken dat naschoolse interventies als een leerlab effect kunnen sorteren, is besloten om er toch mee door te gaan. Het leerlab wordt verschoven naar de woensdagmiddag, zodat het relatief vroeg in de middag kan plaatsvinden. De school wil het leerlab ook uitbreiden door niet alleen aandacht te besteden aan lees- en schrijfvaardigheid, maar aan de algehele taalontwikkeling, waarbij creativiteit, sociaal-emotionele ontwikkeling, welbevinden, zelfvertrouwen en talentontplooiing gekoppeld worden aan het verbeteren van de taalvaardigheid. Tijdens het leerlab wil de school interactief taalonderwijs verzorgen (Expertisecentrum Nederlands, n.d.). Ouders van leerlingen die daarvoor in aanmerking komen zullen in gesprekken extra aangespoord worden om toestemming te geven voor deelname van hun kind.

Wat zijn de doelen?

Door uitbreiding van het leerlab hoopt de school de volgende doelen te kunnen verwezenlijken:

1. 70% van de leerlingen behaalt de tussendoelen van het SLO en het Expertisecentrum Nederlands (SLO & Expertisecentrum Nederlands, n.d.);
2. leerlingen gaan minstens één niveau omhoog bij de LVS-toetsen lezen, spelling, woordenschat en taalverzorging;
3. het welbevinden van leerlingen gaat omhoog, zoals aangegeven door de leerlingen zelf en zoals gesignaleerd door de groepsleerkracht;
4. leerlingen scoren hoger op de leerlinglijst van Viseon dan bij het vorige meetpunt (zelfbeeld, welbevinden, sociaal gedrag, werkhouding/motivatie);
5. leerlingen beleven meer plezier aan lezen, resulterend in meer leeskilometers;
6. leerlingen maken twee keer zo lange schrijfopdrachten dan normaal en doen dat beter en met meer plezier;
7. alle leerlingen halen hun eigen leerdoelen en zijn daar tevreden over.

Welke activiteiten worden ondernomen?

Bericht in de Nieuwsbrief over de nieuwe vorm van het leerlab

Aan het begin van het schooljaar wil de school ouders ervan op de hoogte stellen dat het leerlab – in uitgebreidere vorm – doorgaat, waarbij sterk wordt aanbevolen dat de hiervoor in aanmerking komende leerlingen daaraan deelnemen. In het nieuwsbericht staat dat alle leerlingen van groep 5 tot en met 8 in principe mee kunnen doen aan het leerlab als ze daar interesse in hebben, zolang ze maar elke week komen. Er wordt benadrukt dat deelname aan het leerlab gratis is. Er zijn twee groepen: groep 5/6 en groep 7/8; het leerlab wordt gegeven door groepsleerkrachten die de leerlingen kennen.

Leerkrachten vertellen de leerlingen over het leerlab

Aan het begin van het schooljaar vertellen de leerkrachten dat het leerlab doorgaat met een focus op taal in het algemeen. De leerkracht legt uit welke leerlingen mee kunnen doen aan het leerlab en dat andere leerlingen ook naar het leerlab mogen komen als ze dat leuk vinden. Het is de bedoeling dat de leerlingen elke week naar het leerlab komen.

Vaststellen welke leerlingen deelnemen aan het leerlab

Aan het begin van het schooljaar maken leerkrachten uit groep 5 tot en met 8 een lijst met de leerlingen die sowieso in aanmerking komen voor het leerlab. Daarbij gelden de volgende criteria:

- het leerlab is bedoeld voor leerlingen van groep 5 tot en met 8;
- de leerling heeft een NT2-achtergrond, of
- de leerling leest boeken onder niveau (bijvoorbeeld E4 terwijl ze in groep 6 zitten), of
- de leerling behaalt een D of een E op de LVS-toetsen lezen, spelling, woordenschat en taalverzorging, of
- de leerling schrijft korte, onsamenhangende of slecht verzorgde teksten volgens de leerkracht, of
- de leerling lijkt weinig plezier te beleven aan taal (specifiek lezen en schrijven), of
- de taalontwikkeling van de leerling stagneert en laat geen grote groei zien volgens de resultaten op de LVS-toetsen lezen, spelling, woordenschat en taalverzorging.

De leerkracht maakt bekend aan de klas welke leerlingen geselecteerd zijn. Hij/zij beschrijft het leerlab als iets leuks, als een voorrecht voor de kinderen die daarvoor geselecteerd zijn. Hij/zij vraagt daarnaast welke leerlingen nog meer zin hebben om deel te nemen. De school is van mening dat kinderen hierin zelf een beslissing kunnen maken (tenzij hun al sterk wordt aanbevolen om mee te doen).

Contact met de ouders van de deelnemende leerlingen

De leerlingen die geselecteerd zijn of die willen deelnemen komen op een lijst en krijgen een brief mee naar huis voor de ouders. Ook belt de groepsleerkracht de ouders op. Dit probeert hij/zij in de taal van de ouders te doen met behulp van een informele tolk. Hierbij nodigt

hij/zij de ouders en de leerling uit voor een gesprek. Mocht de leerkracht geen contact krijgen met de ouders, dan spreekt hij/zij hen aan op het schoolplein. Er wordt duidelijk gemaakt dat het leerlab sterk aanbevolen wordt (en gratis is) voor de leerlingen die zijn geselecteerd. Aan de andere ouders wordt uitgelegd dat het kind interesse heeft in het leerlab en dat het in het belang van de ontwikkeling van het kind is dat hij/zij hierin aangemoedigd en ondersteund wordt. Ook voor deze kinderen is het leerlab gratis.

Opstellen van een aangepaste overeenkomst voor het leerlab

Ouders moeten tijdens het gesprek een overeenkomst ondertekenen waarin ze duidelijk maken dat ze zich zullen inspannen om het kind elke week naar het leerlab te laten gaan.

Ontwikkeling van een flyer over het stimuleren van de taalontwikkeling

Tijdens het gesprek krijgen ouders een flyer over het stimuleren van de taalontwikkeling van hun kind. Deze flyer wordt opgesteld in zoveel mogelijk relevante talen.

Intakegesprekken met ouders en leerlingen

Zo snel mogelijk na het opstellen van de deelnemerslijst worden er gesprekken gevoerd tussen de groepsleerkracht, de ouders/verzorgers en de leerling. Hierin wordt niet alleen uitgelegd wat het leerlab inhoudt, maar er wordt ook informatie gegeven over (meer)talig opvoeden en het gebruik van de schoolbibliotheek. Alle ouders tekenen een overeenkomst waarin ze bevestigen zich te zullen inspannen om hun kind elke week naar het leerlab te laten gaan.

Bijscholing van leerkrachten

De twee groepsleerkrachten die het leerlab verzorgen, worden in de gelegenheid gesteld om verdere bijscholing te volgen op het gebied van taalonderwijs, NT2-leerlingen en differentiatie. Zij mogen zelf hun cursussen kiezen in overleg met de directeur. Ze worden een dag per week vrijgeroosterd om tijd te hebben voor de cursussen en voor het opzetten van het leerlab.

Ontwikkeling en verzameling van materialen

De twee betrokken groepsleerkrachten verzamelen en ontwikkelen materiaal om te gebruiken tijdens het leerlab. Dit doen ze in samenspraak met de ib'er en de directeur. Er moet materiaal komen voor het leerlab voor groep 5/6 en voor groep 7/8.

Inhuren van een schoolschrijver

Er worden vier lessen ingekocht bij een schoolschrijver, waarbij de leerlingen via het digibord – en zo mogelijk in persoon – les krijgen in lezen en creatief schrijven. Deze lessen moeten bijdragen aan het lees- en schrijfplezier van de leerlingen in het leerlab.

Vaststellen van leerdoelen per leerling

Voor alle leerlingen is het de bedoeling dat ze aan het eind van het jaar op de LVS-toetsen lezen, spelling, woordenschat en taalverzorging minstens één niveau omhooggaan en dat ze hogere scores hebben op de leerlinglijst van Viseon. Ook moet het leerlab bijdragen aan meer leesplezier, een beter welbevinden en aan het schrijven (een twee keer zo lange schrijfo opdracht die kwalitatief beter is en met meer plezier is geschreven), zoals aangegeven door de eigen leerkracht. Naast deze algemene doelen stellen leerlingen ook hun eigen leerdoelen op. De leerkracht houdt in de gaten of deze doelen positief geformuleerd en realistisch zijn.

Verzorging van het leerlab

Eenmaal per week wordt er in een uurtje na school op woensdagmiddag in twee groepen (5/6 en 7/8) gewerkt aan taalvaardigheid op een speelse en creatieve manier. De leerlingen lezen boeken, verzinnen een alternatief einde, schrijven opstellen en verhalen, letten daarbij op spelling en woordenschat, en houden een portfolio bij dat ze kunnen laten zien aan hun ouders/verzorgers.

Schoolbibliotheek promoten tijdens het leerlab

Tijdens het leerlab wordt er aandacht besteed aan de schoolbibliotheek en worden leerlingen enthousiast gemaakt om hieruit boeken te lenen. Soms worden deze boeken gebruikt voor opdrachten tijdens het leerlab.

Hoe worden de doelen geëvalueerd?

Evaluatie van de individuele leerdoelen

De leerkracht evalueert aan het eind van het jaar in hoeverre de leerling de leerdoelen heeft behaald. Dit omvat de algemene doelen en de doelen die zijn opgesteld door de leerling zelf. De leerkracht maakt hier aantekeningen van die gebruikt worden tijdens het eindgesprek. Hierin wordt ook een algemene indruk opgenomen van hoe de leerling zich gedroeg tijdens het leerlab en hoe deze zich heeft ontwikkeld.

Eindgesprek met ouders en leerling

Op basis van de evaluatie van de leerkracht wordt er aan het eind van het schooljaar een gesprek gevoerd tussen deze leerkracht, de ouders/verzorgers en de leerling. De leerling staat hierbij centraal. Hij/zij mag vertellen wat hij/zij heeft gedaan tijdens het leerlab en in hoeverre hij/zij denkt dat de leerdoelen zijn behaald. De leerling laat het portfolio zien aan de ouders/verzorgers en neemt het mee naar huis. Aan de ouders wordt gevraagd hoe zij het hebben ervaren, of ze aan de slag zijn gegaan met (meer)talig opvoeden en het stimuleren van de taalontwikkeling en of zij hier nog vragen over hebben.

Evaluatie van de opbrengsten van het leerlab

De ib'er gaat met de evaluaties per leerling aan de slag om de totale opbrengst van het leerlab in kaart te brengen. De evaluatie wordt in een teamvergadering besproken.

Voorbeeldinterventie 5

‘Een taalrijke omgeving in de zaak- en creatieve vakken’

Wat is het probleem?

De school ziet de taalachterstanden van instromende leerlingen groeien. Om die reden wil de school de zaakvakken en creatieve vakken taliger maken. Om een taalrijke omgeving bij deze vakken te creëren, moet aan de volgende zaken worden gewerkt:

1. het vaststellen van taalkennis en woordenschat van de leerlingen bij aanvang;
2. het formuleren van taaldoelen voor de lessen;
3. aanbod en oefening van woordenschat, lezen en schrijven integreren in de lessen, waarbij ook thuistalen van leerlingen kunnen worden ingezet;
4. het evalueren van de taaldoelen.

Wat wil de school?

De school wil alle leerkrachten van groep 1 tot en met 8 mee laten doen aan een nascholingsmiddag. Voor deze training worden ook uitdrukkelijk de vakleerkrachten voor de creatieve vakken uitgenodigd die van buiten worden ingehuurd. De school wil daarnaast taaldoelen opnemen in de leerlijnen voor de zaakvakken en de creatieve vakken. Deze worden opgesteld door de ib’er in samenspraak met het team. De ib’er observeert enkele lessen van elke (vak)leerkracht, geeft tips en tricks en stelt good practices op. Bij elk vak wordt aan het begin en het eind van het schooljaar de vakwoordenschat van de leerlingen getoetst met een door de leerkracht ontwikkelde woordenschatopdracht.

Wat zijn de doelen?

De school hoopt de volgende doelen te bereiken:

1. de vakspecifieke taalvaardigheid van leerlingen groeit, zoals vastgesteld door de (vak)leerkracht;
2. leerlingen leren per vak minstens 40 nieuwe woorden per jaar (zoals blijkt uit de woordenschatopdracht);
3. de taaldoelen van 90% van de zaakvaklessen en de creatieve lessen worden gehaald.

Welke activiteiten worden ondernomen?

Opname van taaldoelen in de leerlijnen voor de zaak- en creatieve vakken

De ib’er gaat de leerlijnen voor de zaak- en creatieve vakken herzien en tussendoelen opnemen met betrekking tot taal. Hierbij valt onder andere te denken aan woordenschat, begrijpend lezen van een informatieve tekst, een mondelinge presentatie geven, het schrijven van een tekst, enzovoort (SLO & Expertisecentrum Nederlands, n.d.).

Een nascholingsmiddag ‘Taalrijke omgeving zaak- en creatieve vakken’

Aan het begin van het schooljaar verzorgt de ib’er een nascholingsmiddag voor de leerkrachten van groep 1 tot en met 8 en alle vakleerkrachten. Tijdens deze

nascholingsmiddag legt de ib'er uit hoe taalrijk onderwijs eruit ziet bij de zaak- en creatieve vakken. Bij de nascholing horen ook een lesobservatie, een evaluatiegesprek en een document met good practices.

Het creëren van een taalrijke omgeving binnen de zaak- en creatieve vakken

Met de kennis van de nascholingsmiddag gaan de leerkrachten aan de slag om een taalrijke omgeving te creëren binnen de zaak- en creatieve vakken. Daartoe stellen ze bij elke les de voorkennis van de leerlingen vast op het gebied van taal (bijvoorbeeld woordenschat), formuleren ze taaldoelen, zorgen ze voor een rijk taalaanbod en voor talige opdrachten en evalueren ze achteraf het behalen van de taaldoelen.

Vakwoordenschattoets

Om de voorkennis in kaart te brengen en later de opbrengst van de interventie te kunnen meten wordt bij elk zaakvak en elk creatief vak aan het begin en aan het eind van het schooljaar een woordenschattoets afgenomen met daarin woorden die dat jaar relevant zijn en behandeld gaan worden.

Lesobservatie van zaakvakken en creatieve vakken

Gedurende het schooljaar voert de ib'er lesobservaties uit bij alle leerkrachten tijdens de zaakvakken en creatieve vakken. Hierbij let de ib'er op zaken die goed gaan en op verbeterpunten.

Opstellen en verspreiden van good practices voor een taalrijke omgeving

Op basis van de gesprekken en de observaties stelt de ib'er good practices op over het creëren van een taalrijke omgeving in de zaak- en creatieve vakken. Deze worden verspreid onder alle groepsleerkrachten en vakleerkrachten.

Hoe worden de doelen geëvalueerd?

Evaluatiegesprek tussen ib'er en leerkracht

De lesobservaties worden aan het eind van het jaar besproken in een evaluatiegesprek tussen de ib'er en de betrokken leerkracht. Hierin krijgt de leerkracht persoonlijke tips en tricks om een nóg taalrijkere omgeving te creëren in de les. Tijdens dit gesprek komt ook ter sprake of de (vak)leerkracht het idee heeft dat de vakspecifieke taalvaardigheid van de leerlingen groeit en of de taaldoelen in elke les worden behaald.

Evalueren van doelen voor een taalrijke omgeving in zaak- en creatieve vakken

Aan het eind van het jaar wordt door de ib'er bekeken wat bovenstaande activiteiten wat hebben opgeleverd. De evaluatie wordt in een teamvergadering besproken.

Voorbeeldinterventie 6

‘Gebruik van de schoolbibliotheek verhogen’

Wat is het probleem?

De school heeft een schoolbibliotheek, waaruit leerlingen boeken kunnen lenen om thuis te lezen. Helaas blijken de leerlingen die boeken uiteindelijk vaak niet te lezen en raken de boeken kwijt. Toch vindt de school het belangrijk om de schoolbibliotheek aan te blijven bieden, zeker omdat niet alle leerlingen thuis veel (Nederlands) taalaanbod krijgen en omdat uit onderzoek blijkt dat schoolbibliotheeken veel bijdragen aan de taalontwikkeling van leerlingen.

Wat wil de school?

Om de leerlingen te enthousiasmeren voor de schoolbibliotheek wil de school nieuwe, populaire kinderboeken aanschaffen en de schoolbibliotheek een make-over geven. Daarvoor is geld ingezameld bij de ouders. Leerlingen mogen een boek uit de bibliotheek lenen als ze klaar zijn met hun werk en dit in de klas lezen. Ook wil de school een boekendag voor de leerlingen opzetten, waarop leerlingen hun boekpresentaties en boekverslagen aan de ouders kunnen laten zien. Daarnaast wil de school dat de ouderbetrokkenheid bij de schoolbibliotheek groter wordt, omdat dit zou kunnen leiden tot een intensiever gebruik van de schoolbibliotheek. Bij de tienminutengesprekken wil de school bij ouders aangeven dat de schoolbibliotheek wordt vernieuwd en dat het voor de taalontwikkeling en het leesplezier van hun kinderen goed is als de kinderen boeken lenen.

Wat zijn de doelen?

Met het verbeteren van de schoolbibliotheek hoopt de school onderstaande doelen te bereiken:

1. elke leerling leent minstens twee keer per jaar een boek uit de schoolbibliotheek;
2. voor 90% van de boeken is het duidelijk waar deze zich bevinden;
3. leerlingen maken meer leeskilometers en hebben meer plezier in lezen, zoals aangegeven door leerkrachten, leerlingen en ouders.

Welke activiteiten worden ondernomen?

Opzet van een registratiesysteem

Om de boeken daadwerkelijk terug te krijgen na het lenen, voert de school een registratiesysteem in. Elke groepsleerkracht houdt voor zijn/haar leerlingen bij of een leerling een boek heeft geleend, en zo ja, of het boek zich in de klas bevindt of bij de leerling thuis. De oudercoördinator is belast met de taak om ouders te bellen als een boek na twee maanden nog niet terug is op school.

Ouders kopen nieuwe boeken voor de schoolbibliotheek

De school gaat bij de start van het nieuwe schooljaar op zoek naar ouders die met het geld van de inzamelingsactie nieuwe boeken willen kopen voor de schoolbibliotheek.

Groepsleerkrachten zullen op het schoolplein polsen bij ouders of zij daar interesse in hebben. Als er zich hiervoor te weinig ouders aanmelden, zal dit ook nog gevraagd worden bij de tienminutengesprekken.

Ouders helpen bij de make-over van de schoolbibliotheek

De school gaat op zoek naar ouders die willen helpen bij de make-over van de schoolbibliotheek. Groepsleerkrachten zullen op het schoolplein bij ouders polsen of zij daar interesse in hebben. Als er zich hiervoor te weinig ouders aanmelden, zal dit ook nog gevraagd worden bij de tienminutengesprekken.

Nieuwsbrief over de schoolbibliotheek

Zodra de nieuwe schoolbibliotheek klaar is, zal deze worden gepromoot in een bericht in de nieuwsbrief. Hierin staat hoe leuk lezen is en wat de voordelen zijn van veel lezen.

Promotie van de schoolbibliotheek tijdens de tienminutengesprekken

Ook bij de tienminutengesprekken zal de schoolbibliotheek onder de aandacht worden gebracht. Aan ouders wordt uitgelegd hoe belangrijk lezen is voor de taalontwikkeling. De verwachting wordt uitgesproken dat elk kind meerdere keren per jaar iets leent van de schoolbibliotheek. Ook wordt duidelijk gemaakt dat de boeken weer teruggebracht moeten worden naar de schoolbibliotheek.

Boeken betrekken in de les

Leerkrachten van alle groepen geven leerlingen de mogelijkheid om boeken te lenen en te lezen als ze klaar zijn met hun werk. Ook geven de groepsleerkrachten en vakleerkrachten geregeld opdrachten met boeken (boekbespreking, boekverslag, kunstopdracht) die gebruikt kunnen worden bij de boekendag.

Boekendag

Er wordt gezocht naar ouders en medewerkers van de school die willen helpen bij het organiseren van de boekendag. Op deze dag zullen leerlingen hun boekpresentaties, boekverslagen en kunst, gebaseerd op de boeken die ze hebben geleend uit de schoolbibliotheek, aan ouders laten zien.

Hoe worden de doelen geëvalueerd?

Boekendag evalueren

Het boekendagteam evalueert na afloop van de boekendag hoe deze is verlopen. Er wordt bekeken wat er goed ging en wat verbeterpunten zijn voor een eventuele volgende keer.

Evaluatie van het gebruik van de schoolbibliotheek

Aan het eind van het jaar wordt door de ib'er geëvalueerd of de doelen met betrekking tot het gebruik van de schoolbibliotheek zijn behaald. De evaluatie wordt in een teamvergadering besproken.

Voorbeeldinterventie 7

‘Leerkrachtondersteuning’

Wat is het probleem?

De school heeft ervaring opgedaan met het inhuren van een leerkrachtondersteuner in groep 4. De groepsleerkracht en leerkrachtondersteuner hebben daardoor meer tijd en aandacht voor individuele leerlingen. Mogelijk is dat de reden dat de resultaten omhooggaan, maar zeker is dit niet. De school wil dat daarom nagaan, omdat uit onderzoek is gebleken dat het inzetten van een leerkrachtondersteuner effect kan hebben.

Wat wil de school?

De leerkrachtondersteuner gaat fulltime aan de slag in groep 5, waarin 32 leerlingen zitten. Daarbij ligt de focus op leerlingen die voor- of achterlopen op de tussendoelen van het SLO en het Expertisecentrum Nederlands (SLO & Expertisecentrum Nederlands, n.d.). De inzet van een extra ondersteuner blijkt voornamelijk effectief te zijn als deze zoveel mogelijk onderwijsinhoudelijke taken op zich neemt. De school is dan ook van plan de leerkrachtondersteuner in groep 5 deze taken te geven om zo de achterstanden in deze klas in te lopen en te voorkomen dat de grootte van de groep een negatief effect heeft op de leerprestaties van de leerlingen.

Wat zijn de doelen?

De doelen waar met de inzet van de leerkrachtondersteuner wordt gestreefd zijn de volgende:

1. meer persoonlijke aandacht voor leerlingen vergeleken met de tijd waarin de leerkrachtondersteuner nog niet aan de slag was;
2. 80% van de leerlingen van groep 5 behaalt de tussendoelen van SLO en het Expertisecentrum Nederlands;
3. 60% van de leerlingen in groep 5 scoort aan het eind van het jaar een III of hoger op de LVS-toetsen taal en rekenen;
4. 80% van de leerlingen in groep 5 maakt in ieder geval een gemiddelde jaarlijkse groei door op de LVS-toetsen taal en rekenen.

Welke activiteiten worden ondernomen?

Uitbreiden contract leerkrachtondersteuner

De directeur regelt een contractuitbreiding voor de leerkrachtondersteuner: in aansluiting op de wens van de leerkrachtondersteuner en de groepsleerkracht zorgt de directeur voor een fulltimecontract.

Leerkrachtondersteuning op de groep

De leerkrachtondersteuner wordt ingezet op groep 5 en is daar beschikbaar voor alle leerlingen die niet terecht kunnen bij de groepsleerkracht voor uitleg of hulp. Bijzondere aandacht gaat uit naar leerlingen die voor- of achterlopen op de tussendoelen van het SLO en het Expertisecentrum Nederlands.

Hoe worden de doelen geëvalueerd?

Elke maand gaan de leerkrachtondersteuner en de leerkracht van groep 5 met elkaar om de tafel zitten om te bespreken hoe de leerkrachtondersteuning gaat en waar de leerkrachtondersteuner zich de komende tijd op kan richten. Aan het eind van het schooljaar brengt de ib'er de opbrengst van de leerkrachtondersteuner in kaart. Dit gebeurt door gesprekken te voeren met de groepsleerkracht, ouders, leerlingen, de leerkrachtondersteuner en door de resultaten op LVS-toetsen te analyseren.

Voorbeeldinterventie 8

'Professionalisering'

Wat is het probleem?

Er zijn twee ib'ers werkzaam op school, van wie er één gespecialiseerd is in taal en de functie heeft van taalcoördinator. Daarnaast heeft een aantal leerkrachten zich gespecialiseerd in taalonderwijs en de behoeften van NT2-leerlingen. Zij volgen elke paar jaar een korte cursus om hun kennis op peil te houden en om op de hoogte te zijn van de laatste wetenschappelijke ontwikkelingen. De school wil het docententeam blijven professionaliseren, omdat dit een duidelijke relatie heeft met de leerprestaties op school als docenten ook tijdens hun werk gecoacht worden.

Wat wil de school?

De onderwijsassistent en leerkrachtondersteuner geven aan bijscholing te willen volgen. Zij willen zich verder verdiepen in respectievelijk NT2-onderwijs en special educational needs. Voor de onderwijsassistent is het mogelijk om een uitgebreide cursus te volgen, maar de leerkrachtondersteuner kan vanwege de werkdruk alleen een korte bijscholing volgen. Mogelijkheden zijn bijvoorbeeld de cursus 'NT2 voor onderwijsassistenten', een cursus 'NT2 aan nieuwkomers' of een cursus 'Zien is snappen'. Omdat het hier korte cursussen betreft, komen deze ook voor de leerkrachtondersteuner in aanmerking,.

Wat zijn de doelen?

De onderwijsassistent en leerkrachtondersteuner stellen zelf een professioneel ontwikkelingsplan op met de volgende doelen:

1. de onderwijsassistent en leerkrachtondersteuner halen hun eigen ontwikkeldoelen;
2. de onderwijsassistent en leerkrachtondersteuner geven aan zich meer bekwaam te voelen in het verzorgen van de onderwijsondersteuning;
3. de opgedane kennis wordt gebruikt bij het formuleren van het nieuwe taalbeleidsplan.

Welke activiteiten worden ondernomen?

Gesprek over keuze van de bijscholing

De directeur voert gesprekken met de onderwijsassistent en de leerkrachtondersteuner over de bijscholingsopties. Samen kiezen ze de juiste cursus, regelen ze de inschrijving en de financiering.

Opstellen van een professioneel ontwikkelingsplan

Zodra de onderwijsassistent en leerkrachtondersteuner een cursus hebben gekozen, stellen ze een professionele ontwikkelingsplan op voor zichzelf en plannen zij hiervoor tijd in binnen hun contract.

Gesprek over inpassing van bijscholing

Naar aanleiding van de professionele ontwikkelingsplannen overleggen de directeur, de onderwijsassistent en de leerkrachtondersteuner over de inpassing van de bijscholing in het dienstverband. Zij zorgen voor een werkbaar en haalbaar schema.

Bijscholing volgen

De onderwijsassistent en leerkrachtondersteuner volgen het door hen gekozen bijscholingstraject en letten hierbij op hun professionele ontwikkelingsplan en tijdsindeling.

Reflectie op het bijscholingstraject

Aan het eind van het jaar presenteren de onderwijsassistent en de leerkrachtondersteuner hun belangrijkste bevindingen uit het bijscholingstraject en leggen ze uit hoe de opgedane kennis kan worden ingezet op school: wat is het meest opvallende dat ze hebben geleerd, wat is interessant voor de rest van het team en wat is interessant om in het taalbeleidsplan op te nemen?

Hoe worden de doelen geëvalueerd?

Twee maanden na afloop van het bijscholingstraject spreken de directeur, de onderwijsassistent en leerkrachtondersteuner met elkaar af om na te gaan of de uitvoering van het professionele ontwikkelingsplan is gelukt en hoe de bijscholing is bevallen.

Voorbeeldinterventie 9

'Uitbreiding ondersteuning ib'ers en onderwijsassistent'

Wat is het probleem?

Afgelopen jaar is de ondersteuning van de onderwijsassistent en de leerkrachtondersteuner voor doelgroepleerlingen erg goed bevallen. Dit was te merken aan het zelfvertrouwen van de leerlingen, het omzetten van een vaste mindset naar een groeimindset (Dweck, 2008) en het idee dat leerlingen kregen dat ze ertoe doen. Door de inzet van deze medewerkers komen de ib'ers nu meer toe aan andere taken en leerlingen en lukt de differentiatie beter (Van Casteren et al., 2017). Zeker gezien het lerarentekort en de enorme werkdruk is dat een positieve ontwikkeling. Afgelopen jaar heeft 93% van de leerlingen hun ontwikkeldoelen gehaald. In groep 4 scoorden nog maar 3 leerlingen een V, terwijl dit er eerst 8 waren.

Wat wil de school?

Komend schooljaar wil de school de ondersteuning van doelgroepleerlingen uitbreiden. In september gaan de groepsleerkrachten van groep 3 tot en met 8 met de ib'ers en onderwijsassistent in overleg om te kijken welke leerlingen voor extra ondersteuning in aanmerking komen. Daarbij letten ze op de volgende criteria:

- de leerling zit in groep 3 tot en met 8;
- de leerling heeft een eigen leerlijn, of
- de leerling scoort een V op één van de LVS-toetsen taal of rekenen, of
- de leerling zit opgesloten in een vaste mindset, aldus de groepsleerkracht.

Om alle doelgroepleerlingen de gewenste extra ondersteuning te kunnen bieden, moet het contract van de onderwijsassistent worden uitgebreid. De ouders worden over de extra ondersteuning van hun kind per brief en telefonisch geïnformeerd door de groepsleerkracht. Dit gebeurt waar mogelijk in de moedertaal van de ouders, wat vaak mogelijk is door de diversiteit binnen het team. Daarnaast wordt dit onderwerp onder de aandacht gebracht tijdens de tienminutengesprekken. De ondersteuning vindt plaats in groepjes van drie tot vier leerlingen, waarin gebruik wordt gemaakt van pre-teaching en re-teaching. De focus ligt op alle aspecten van taal, zoals beginnende geletterdheid, technisch lezen, begrijpend lezen, luisteren, schrijven, spelling, woordenschat en rekenen. Daarnaast besteden de ib'ers en de onderwijsassistent aandacht aan de sociaal-emotionele ontwikkeling en het zelfvertrouwen van de doelgroepleerlingen.

Wat zijn de doelen?

Voor elke leerling worden door de groepsleerkracht, onderwijsassistent en ib'ers individuele doelen opgesteld. Daarnaast zijn de volgende algemene doelen van de ondersteuning geformuleerd:

1. 90% van de leerlingen met extra begeleiding behaalt aan het eind van het jaar zijn/haar persoonlijke doelen;

2. 60% van de leerlingen in elke klas scoort aan het eind van het jaar een III of hoger op de LVS-toetsen voor taal en rekenen;
3. het aantal leerlingen dat extra begeleiding van de ib'ers nodig heeft, neemt af met ten minste tien leerlingen;
4. Leerlingen groeien in zelfvertrouwen en ontwikkelen een groeimindset, aldus de onderwijsassistent, groepsleerkracht en/of ib'ers.

Welke activiteiten worden ondernomen?

Contractuitbreiding

De directeur regelt dat het contract van de onderwijsassistent wordt uitgebreid van 0,4 fte naar 0,8 fte.

Selectie van de leerlingen

Voor de selectie van de leerlingen gaan de groepsleerkrachten van groep 3 tot en met 8 samen met de ib'ers en onderwijsassistent aan het begin van het schooljaar bekijken welke leerlingen in aanmerking komen voor de uitgebreide ondersteuning op basis van de daarvoor vastgestelde criteria.

Informatie aan de ouders

De informatievoorziening aan de ouders gebeurt door middel van een brief van de groepsleerkracht aan de ouders/verzorgers van de geselecteerde leerlingen, alsmede door een telefonische toelichting hierop. Ook in de tienminutengesprekken komt de ondersteuning aan de orde. De diversiteit in taalachtergronden in het team maakt het mogelijk dat deze communicatie meestal kan plaatsvinden in de voorkeurstaal van de ouders, eventueel met een informele vertaler/tolk (een andere leerkracht, broer/zus). Tijdens al deze contactmomenten wordt ook het (meer)talig opvoeden onder de aandacht gebracht. Ouders wordt verteld dat ze voor vragen altijd kunnen aankloppen bij de groepsleerkracht, ib'ers of onderwijsassistent.

Individuele doelen opstellen

Het opstellen van individuele doelen voor elke leerling gebeurt in onderling overleg tussen groepsleerkracht, ib'ers en onderwijsassistent; zij stellen ook een begeleidingsplan voor de leerling op.

Extra ondersteuning

De extra ondersteuning van de onderwijsassistent en ib'ers vindt plaats in groepjes van drie tot vier leerlingen met een vergelijkbare achtergrond en omvat pre-teaching en re-teaching. Alle onderdelen van taal worden (indien nodig) behandeld, zoals beginnende geletterdheid, technisch lezen, begrijpend lezen, luisteren, schrijven, spelling en woordenschat; daarnaast wordt er ook aandacht besteed aan rekenen. Ook sociaal-emotionele ontwikkeling en

zelfvertrouwen bij de leerlingen zijn belangrijke thema's, zodat leerlingen succeservaringen kunnen opdoen en een vaste mindset kunnen omzetten naar een groeimindset.

Overleg met ouders

In overleg tussen ouders en ib'ers of onderwijsassistent wordt gedurende het jaar de voortgang van de leerlingen besproken tijdens tienminutengesprekken en tussendoor op het schoolplein. Ouders kunnen aangeven hoe zij het vinden gaan, wat ze van hun kind hebben gehoord en of ze nog vragen hebben.

Hoe worden de doelen geëvalueerd?

Elke twee maanden wordt de extra ondersteuning geëvalueerd en zo nodig aangepast in overleg met de onderwijsassistent, groepsleerkracht en ib'ers. Indien nodig vindt er een tussentijdse bijstelling plaats van het begeleidingsplan en/of de ontwikkeldoelen. Aan het eind van het jaar evalueren de ib'ers of de doelen van de ondersteuning zijn behaald.

Voorbeeldinterventie 10

‘Ouderbetrokkenheid’

Wat is het probleem?

Om te zorgen dat kinderen de achterstanden die ze op school inhalen niet thuis weer vergroten, wordt er door de school ingezet op ouderbetrokkenheid. Er is een ouderbetrokkenheidscoördinator, die een vijftal activiteiten voor het verhogen van de ouderbetrokkenheid heeft bedacht:

1. het actief opbellen van ouders en bij hen langsgaan om hen te spreken de voortgang van hun kind en om hen aan te sporen naar oudergesprekken en schoolactiviteiten te komen (bij oudergesprekken is, indien mogelijk, een tolk aanwezig voor ouders die niet of weinig taalvaardig zijn in het Nederlands);
2. een gratis taalcursus voor ouders op niveau A1 en A2, zodat ouders hun kinderen beter kunnen ondersteunen bij schoolwerk;
3. het stimuleren van het gebruik van de app *SchoolPraat*;
4. het voorlezen door ouders op school;
5. het uitdelen van Verteltassen aan ouders van de lagere groepen.

Deze activiteiten hebben al enig succes genoten: er komen meer ouders naar de ouderavond, en er zijn ook deelnemers voor de NT2-cursus. Ook de leerprestaties van de leerlingen lijken tot nu toe omhoog te gaan door de vergrote ouderbetrokkenheid, hoewel de doelstellingen nog niet altijd worden gehaald. Toch zijn er verbeteringen mogelijk op het gebied van de ouderbetrokkenheid.

Wat wil de school?

De school wil dat ouders actief worden betrokken bij het schoolbeleid en dat zij zich gezien en gehoord voelen. Ook moeten zij zich bewust zijn van hun eigen verantwoordelijkheid in het taalontwikkelingsproces van hun kind.

Wat zijn de doelen?

Het hoofddoel met betrekking tot ouderbetrokkenheid is: ouders in staat stellen om het kind thuis te ondersteunen bij de taalontwikkeling, waarbij sprake is van een open relatie tussen de school en de ouders. Dit doel kan worden onderverdeeld in een aantal subdoelen:

1. ouderbetrokkenheid thuis: ouders zijn in staat om hun kinderen, waar nodig, thuis te ondersteunen;
2. ouderbetrokkenheid op school: ouders worden gestimuleerd om te participeren in schoolactiviteiten;
3. een taalrijke omgeving.

Welke activiteiten worden ondernomen?

Ouderbetrokkenheid thuis

- Professionalisering en uitbreiding van de taallessen Nederlands voor ouders. De taallessen worden tot op heden verzorgd door een leraar zonder NT2-diploma. Het is de bedoeling dat ouders binnenkort les krijgen van een gecertificeerde docent.
- Het kind helpen bij het lezen van boeken en het voorlezen van boeken in zowel de moedertaal als het Nederlands.
- Het kind bij het maken van huiswerk.
- Kinderen komen op tijd op school, hebben lunch bij zich en hebben huiswerk gemaakt.

Ouderbetrokkenheid op school

- Er worden thema-avonden georganiseerd voor ouders over uiteenlopende thema's: van het ondersteunen van de kinderen thuis tot de overgang naar het voortgezet onderwijs.
- Ouders van leerlingen uit verschillende groepen voelen zich meer verbonden met elkaar door het organiseren van klassenactiviteiten en nauw contact met de docent.
- Communicatie met docenten op school wordt verbeterd door tolken te blijven aanbieden en doordat de docent zich opstelt als partner, niet als expert.
- Ouders worden actiever binnen schoolactiviteiten; ze worden daarnaast met vertrouwen benaderd, zodat ook de nu onzichtbare ouders hun rol durven op te eisen.

Taalrijke omgeving

- Er wordt in de communicatie met ouders ingegaan op het belang van een taalrijke omgeving. Het doel is dat ouders beseffen dat ook de moedertaal van de kinderen van groot belang is voor hun ontwikkeling.
- Geef ouders de vrijheid om zelf materiaal te kiezen dat zij geschikt achten voor hun kind. Hierbij moet gedacht worden aan kinderboeken en series op televisie, maar ook aan frequente gesprekken tussen ouder en kind, waarbij de ouder feedback geeft op het taalgebruik van het kind.
- De school verschaft duidelijkheid wat betreft het gebruik van de moedertaal in de klas door de kinderen: wanneer is dit toegestaan en wanneer niet, en welke mogelijkheden zijn er om ouders te betrekken in het onderwijs?
- Ouders worden aangespoord om zich te mengen in het onderwijs, bijvoorbeeld als vrijwilliger. Op deze manier wordt er rekening gehouden met de sociaal-culturele achtergrond van het kind, en wordt er voor elk kind een veilige leeromgeving gecreëerd.

Hoe worden de doelen geëvalueerd?

Jaarlijkse enquête

Het uitzetten van een jaarlijkse enquête onder ouders waarin de volgende vragen aan bod komen:

- Hoe welkom voelt u zich op school?
- Hoe vaak heeft u als vrijwilliger deelgenomen aan activiteiten op school?

- Bij hoeveel ouderavonden bent u geweest?
- Aan welke ouderoutines heeft u deelgenomen?
- Welke thema-avonden heeft u bezocht?
- Wat vond u van de activiteiten waaraan u heeft deelgenomen of de bijeenkomsten die u heeft bezocht?

Deze enquête wordt uitgezet in de app *Schoolpraat* en via de mail om zoveel mogelijk ouders te bereiken. De coördinator kan vervolgens per jaar analyseren of er een stijging is in de ouderbetrokkenheid.

NT2-cursus

De taalcoördinator evalueert de NT2-cursus voor ouders met de deelnemers. Hierbij kunnen de volgende zaken worden besproken:

- Hoe hoog was de opkomst?
- Hoe groot was de uitval?
- Welke ouders hebben de cursus afgerond?
- Zijn er verbeterpunten voor de cursus en hoe gaan deze punten worden veranderd?

Verteltasmethode

Ter evaluatie van de Verteltasmethode wordt bijgehouden hoe vaak de verteltassen worden uitgeleend.

Schoolbibliotheek

Samen met de schoolbibliotheek wordt bijgehouden hoe vaak er boeken worden uitgeleend en of hier een stijgende lijn in zit.

Referenties

Kuiken, F. & Droge S. (2010). *Woordenlijst Amsterdamse Kinderen*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.

Mulder, F., Timman, Y. & Verhallen, S. (2009). *Basiswoordenlijst Amsterdamse Kleuters*. Amsterdam: ITTA.

Digiwak (2015). www.digiwak.nl

Expertisecentrum Nederlands (n.d.). *Interactief taalonderwijs: Een krachtige basis*.
<https://expertisecentrumnederlands.nl/interactief-taalonderwijs-een-krachtige-basis>

Leesmonitor (2020). *Schoolbibliotheek*. www.leesmonitor.nu/nl/schoolbibliotheek

Nulft, D. van den & Verhallen, M. (2009). *Met woorden in de weer: Praktijkboek voor het basisonderwijs*. Bussum: Coutinho.

PO-raad (2017). *Ruimte voor nieuwe talenten*.
www.poraad.nl/ledenondersteuning/publicaties/school-kind-omgeving/ruimte-voor-nieuwe-talenten

SLO & Expertisecentrum Nederlands (n.d.). *Tussendoelen en Leerlijnen Nederlands*.
<https://tule.slo.nl/Nederlands/F-KDNederlands.html>